

Oponentský posudek diplomové práce Kláry Benátské „Kniha cechu kožešníků v Žatci 1474-1814“, FF UK, Katedra pomocných věd historických a archivního studia, Praha 2016

Dějiny cechovních organizací jsou tradičním předmětem zájmu historických a pomocněvědných disciplin a zájem o tuto problematiku přetrvává i po nástupu moderních směrů historického bádání v posledních desetiletích. Cechům v oblasti severozápadních Čech se v posledních letech věnuje vícero badatelů (namátkou E. Němečková, M. Myšička a další), jejich zájem je převážně orientován komparativním směrem, případně se specializují např. na otázky cechovní symboliky. Detailní sondy do pramenného materiálu a práce edičního charakteru zůstávají v menšině. Již proto lze volbu tématu překládané práce přivítat jako důležitý krok směrem k poznání originálního pramene, který je svým stářím v kontextu severozápadních Čech unikátem. Srovnatelný pramenný materiál je obvykle dochován nejdříve z druhé poloviny 16. století.

Práce je strukturována v souladu s jejím hlavním tématem do dvou samostatných celků. První část se věnuje přehledu dosavadní badatelské činnosti v oblasti cechů, historii cechovních organizací obecně a se zaměřením na žatecké cechy, následuje diplomatický a kodikologický popis pramene doplněný ediční poznámkou, shrnutím výsledků studia a seznamem použitých pramenů a literatury. Těžiště celé práce spočívá v druhém oddílu, který obsahuje vlastní edici cechovní knihy. Závěrem jsou připojeny obligátní rejstříky a tabulky umožňující lepší orientaci v mase editovaného materiálu – jmenný rejstřík, určení písařských rukou, přehledy míst původu učňů a obrazová příloha. Po formální stránce tedy předložená studie obsahuje veškeré náležitosti a odpovídá požadavkům kladeným na diplomovou práci.

V úvodu se autorka velmi stručně věnuje popisu funkce cechovní organizace ve středověku a nastiňuje hlavní cíl svého úsilí, kterým je edice dosud nepříliš známého pramene. Zmiňovaná stručnost je ovšem nejen v této kapitole, ale i některých v dalších částech úvodu až přílišná. Hned následující podkapitola shrnující výsledky dosavadního bádání v oblasti totiž přináší jen výčet jmen bez snahy o bližší charakteristiku či zhodnocení starších prací, navíc výčet silně selektivní a v případě regionální literatury s žateckou tematickou mnohdy přímo nesouvisející s tématem diplomové práce. Podobně je pojata historie kožešnických cechů, rozdělená na dějiny cechů v Praze a v Žatci. Rozhodně ovšem nelze souhlasit s tvrzením autorky o zániku cechovní organizace k roku 1836 (s. XV), neboť konec cechů nastal až v roce 1860, kdy vstoupil v platnost patent ze dne 20. 12. 1859 č. 227 čili nový živnostenský řád. Podstatně zdařilejší je podkapitola zabývající se historií žateckého kožešnického cechu, která se opírá z větší části přímo o pramenný materiál a je přínosem pro dosud prakticky nedotčenou oblast žateckých dějin. Počátky žateckých cechů nelze určit přesně, kromě autorkou uváděného roku 1387 lze upozornit na starší listinu z roku 1360, kdy ve sporu ohledně výkroje sukna vystupují zástupci a příslušníci (*seniores...et universi artifices*) třinácti řemesel včetně „*pellifices*“. Otázku vzniku cechu autorka řeší poukazem na nedostatek dokladů o náboženském charakteru sdružení, ovšem mezera mezi předpokládanými počátky v průběhu 14. století a nejstaršími statuty

hospodářského charakteru z roku 1474 je příliš dlouhá na definitivní soudy. Překvapivá je autorskou zjištěná naprostá absence vztahů žateckých kožešníků včetně migrace učedníků vůči sousedním Lounům, dlouholetému vojenskému spojenci a až do rekatolizace duchovně spřízněnému utrakvistickému městu. Místo poukazu na konkurenční boj se při pohledu na mapku geografického původu kožešnických učňů (Kadaň, Chomutov, Most) nabízí mnohem spíše důraz na jazykovou hranici, která již po polovině 16. století v severozápadních Čechách začínala hrát důležitou roli. Popis pramene je zpracován důkladně a podle obvyklých pravidel, kodikologický rozbor je doplněn stručným pohledem diplomatickým. Převládá čeština, užívaná až do roku 1675, vystřídaná posléze němčinou; latina je pouze marginální.

Po formální stránce lze v této části studie upozornit na množství citovaných autorů, jejichž jména se nevyskytují v souhrnném přehledu použité literatury; ten je navíc velmi stručný a nepostihuje základní literaturu k tématu. Rovněž není zřejmé, proč se v seznamu zkratk (s. VIII) kromě očekávatelných vysvětlivek objevují tři rozepsané tituly z odborné literatury či odkazy na inventární čísla z archivního fondu SOkA Louny.

Jádrem celé práce je její ediční část, zpracovaná podle ediční poznámky na základě obvyklých pravidel pro vydávání historických pramenů. Vzhledem ke stáří editované písemnosti autorka správně zvolila transkripci pro všechny tři užívané jazyky, pouze v případě nejistého čtení jsou vlastní a místní jména transliterována s příslušnou poznámkou. Zde autorka omylem zaměňuje transkripci místních jmen s transliterací (s. XXXV), ovšem v samotné edici užívá příslušný postup správně. Poznámkový aparát se skládá z poznámek textových, umístěných přímo pod textem, a věcných na konci edice. Věcné poznámky přinášejí mimo jiné dataci výskytu daných jmen mistrů a učedníků, což je sice užitečné, ale mnohem přehlednější by bylo zařazení těchto časových údajů do stávajícího a obsáhlého jmenného rejstříku, který by tak díky abecednímu řazení umožnil mnohem snazší chronologické zařazení jednotlivých osob.

Formálním, leč zásadním problémem ediční části je záměna značek při popisu foliace dokumentu. Nepochopení či prosté, leč bohužel zcela důsledné přehlédnutí systému recto/verso znemožňuje orientaci v dokumentu a návaznost odkazů na originální dokument. Samotná transkripce rozsáhlého dokumentu je provedena v rámci stávajících edičních pravidel a dokazuje autorčiny paleografické dovednosti. Přepis paleograficky náročných textů v němčině místy vykazuje drobné nedostatky, zejména opakované nadbytečné vkládání grafému -t- zaviněné zřejmě jeho podobností s ligaturou -st- (*zustammenkunt des ehestamben...stambt denen*, fol. 62v). S ohledem na místy opravdu nesusnadnou čitelnost textu to ovšem nic nemění na výše uvedeném konstatování o dobrém zvládnutí paleografie. Formální nedůslednosti při transkripci textu (např. sjednotit rozepisování zkratk s./svatý, viz fol. 1r a 1v, kvantita samohlásek *vydani/vydání* fol. 14v) jsou snadno odstranitelné pozornějším čtením. Proto lze ediční část diplomové práce hodnotit jako celkově zdařilou s upozorněním na některé méně závažné nedostatky.

Edice komplikovaného pramene, vznikajícího v rozmezí mnoha staletí činností desítek písáských rukou a ve třech jazycích, je obtížným oříškem i pro zkušené editory. Autorka se svého úkolu zhostila se ctí a výsledek její práce je regionálně mimořádným počinem, který by po drobných formálních a obsahových úpravách byl vhodným podkladem pro publikaci. Proto navrhuji hodnotit předloženou diplomovou práci jako velmi dobrou.

V Lounech dne 26. 9. 2016

PhDr. Jan Mareš, Ph.D.